

[Tulosta julkaisu](#) :: [Lataa PDF](#) :: [Piilota viittausohje](#) :: [Piilota metatiedot](#)

Kuntoutuksen ylemmän amk-koulutuksen kehittämishankkeet oppimisen paikkoina

Jämsä Ulla, Vanhanen-Nuutinen Liisa

21.12.2016 ::

Metatiedot

Nimeke: Kuntoutuksen ylemmän amk-koulutuksen kehittämishankkeet oppimisen paikkoina

Tekijä: Jämsä Ulla; Vanhanen-Nuutinen Liisa

Aihe, asiasanat: hoitoala, kehittämisprojektit, korkea-asteen koulutus, kuntoutus, opinnäytteet, työelämälähtöisyys, ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot

Tiivistelmä: Artikkelissa tarkastellaan kuntoutuksen ylemmän ammattikorkeakoulutuksen kehittämishankkeita työelämälähtöisen oppimisen paikkoina ja esitellään tutkimustuloksia kuntoutuksen ylemmän amk-koulutuksen opiskelijoiden oppimisesta kuntoutuksen kehittämishankkeissa. Opiskelijoiden kehittämishankkeet toteutuivat kuntoutuksen työyhteisöissä. Tehtävissä kehitettiin asiakaslähtöistä kuntoutustyötä, rakennettiin yhteistä kuntoutustyön viitekehystä ja edistettiin moniammatillista työskentelyä ja palvelun kustannustehokkuutta. Kehittämistyön tulos näkyi työntekijöiden työhyvinvoinnin lisääntymisenä. Työyhteisöissä kuntoutustyön kehittämisote oli tutkimuksellinen. Lopuksi kuvataan sitä, miten oppiminen pohjautui teoreettisiin lähtökohtiin ja yhteisöllisyyteen, ja johti käytännöllisten ongelmien ratkaisuun ja uusien välineiden löytämiseen.

Julkaisija: Oulun ammattikorkeakoulu, Oamk

Aikamääre: Julkaistu 2016-12-21

Pysyvä osoite: <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2016113030084>

Kieli: suomi

Suhde: <http://urn.fi/URN:ISSN:1798-2022>, ePooki - Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut

Oikeudet: Julkaisu on tekijänoikeussäännösten alainen. Teosta voi lukea ja tulostaa henkilökohtaista käyttöä varten. Käyttö kaupallisiin tarkoituksiin on kielletty.

Näin viittaat tähän julkaisuun

Jämsä, U. & Vanhanen-Nuutinen, L. 2016. Kuntoutuksen ylemmän amk-koulutuksen kehittämishankkeet oppimisen paikkoina. Teoksessa H. Honkanen (toim.) 2016. Tehdään yhdessä ja opitaan toisilta – Osallisuus ja yhteistoiminta koulutuksen ja kuntoutuksen kehittämisessä. ePooki. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 34. Hakupäivä xx.xx.201x. <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2016113030084>.

Artikkelissa tarkastellaan ylemmän amk-koulutuksen kehittämishankkeita ja opinnäytettä oppimisen paikkana. Mitä osallistajat arvioivat oppineensa opinnäytetyöprosessissa ja miten se on kehittänyt ja muuttanut opiskelijaa ja työyhteisön käytäntöjä? Kouluttajan näkökulmasta tämä merkitsee kiinteää yhteistyötä – paitsi oman alueen – myös valtakunnallisten tutkimus- ja kehittämissyksiköiden kanssa sekä jatkuvaa sosiaali- ja terveysalalle laadittujen hyvien käytäntöjen arviointia ja suositusten seuraamista.

Johdanto

Ylempi ammattikorkeakoulututkinto kehitettiin työelämälähtöiseksi tutkinnoksi, jonka ytimessä on opiskelijoiden osallistuminen oman työyhteisönsä paikalliseen ja alueelliseen tutkimus- ja kehittämissuunnitelmaan. Tämän on tarkoitus toteutua koulutuksen eri oppimistehtävissä ja erityisesti opiskelijoiden kehittämishankkeissa, joista he kirjoittavat opinnäytetyönsä. Opiskelijoiden yhteydet työelämään ovat vahvat. Koulutuksen pääsyvaatimuksena on kolme vuotta työkokemusta alalta. Koulutus toteutetaan työssä, työstä ja työhön oppimisena niin, että opinnot voi suorittaa työn ohessa. Opiskelijat tekevätkin tehtävänsä ja opinnäytetyönsä pääsääntöisesti omassa työssään.

Ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavien opintojen tavoitteissa korostuvat oman alan laaja ja syvä osaaminen ja elinikäisen oppimisen taidot [1]. Koulutuksen tulisi tuottaa laajaa teoreettista tietoa työelämän kehittäjänä toimimiseen, alan tutkimustiedon käyttöön ja viestintään omalla alalla. Käytännön toiminnassa koulutuksessa tehtävän kehittämistyön tulisi olla innovatiivista, työelämää, opiskelijan omaa osaamista ja myös koulutusta kehittävä. Opinnäytetyö integroidaan osaksi opiskelijan oman työyhteisön tai muun organisaation tai alueen kehittämistoimintaa. Opinnäytetyön kohteena on jokin työelämästä, työyhteisöstä tai työtehtävästä nouseva tarve.

Ylemmän amk-koulutuksen opinnäytetöiden teoreettinen pohja on ankkuroitu kehittäväan tutkimukseen. Kehittävä tutkimus on vuorovaikutteista tutkimusta, jossa tutkija-kehittäjät ja käytännön toimijat sitoutuvat yhteiseen tiedonmuodostusprosessiin. [2] [3] Ylemmän amk-koulutuksen opinnäytetyön haasteet voidaan kiteyttää teoreettisuuden, osallistumisen ja kehittämisen prosessin haasteiksi. Miten käytäntölähtöisessä, mutta tutkimuksellisessa kehittämissuunnitelmassa käytetään ja tuotetaan tietoa, miten rakennetaan kehittämissuunnitelmaa osapuolia (työyhteisön jäsenet, opiskelija tutkija-kehittäjänä ja opettajat) osallistavaksi ja miten kehittämisen prosessia johdetaan ja hallitaan?

Arviointien mukaan ylempään amk-koulutuksen opiskelijoiden opinnäytetyöt eivät ole vielä systemaattisesti muodostuneet osaksi ammattikorkeakoulujen TKI-toimintaa. Myöskään ylempään amk-koulutuksen opiskelijoiden potentiaalia ammattikorkeakoulujen strategisessa TKI-toiminnassa ei ole vielä hyödynnetty riittävästi. (vrt. [41]) Tämä on osaltaan seurausta siitä, että opinnäytetöiden kehittämisen kohteet eivät useinkaan ole samoja kuin ammattikorkeakoulujen TKI-toiminnan kohteet. Kehittämällä ammattikorkeakoulun TKI-toiminnan verkostoja ja ylempien koulutusohjelmien käytäntöjä, kuten digitaalisuuden hyödyntämistä, voidaan näitä puutteita korjata ja rakentaa entistä innovatiivisempaa ylempää amk-koulutusta [5].

Opinnäyte on opiskelijalle mahdollisuus osoittaa osaamisensa kehittymistä. Paitsi tuotos, se on myös prosessi, jossa kaikkien osapuolten tulisi saada mahdollisuus oppia. Tässä artikkelissa tarkastellaan ylempään amk-koulutuksen opinnäytettä oppimisen paikkana; mitä osallistajat arvioivat oppineensa opinnäytetyöprosessissa ja miten se on kehittänyt ja muuttanut opiskelijaa ja työyhteisön käytäntöjä. Tarkastelu perustuu **Ulla Jämsän** väitöstutkimukseen [6], jonka empiirinen osuus toteutettiin Oulun ammattikorkeakoulun kuntoutuksen ylempässä amk-koulutuksessa. Koulutus oli monialainen ja yliopettaja **Arja Veijola** vastasi koulutusohjelman kehittämisestä ja toteutuksesta. Hän toimi myös Ulla Jämsän väitöskirjatutkimuksen ohjaajana.

Työelämälähtöinen oppiminen kuntoutuksen ylempään amk-koulutuksen kehittämishankkeissa

Kuntoutuksen ylempi amk-koulutus käynnistettiin Oulun ammattikorkeakoulussa vuonna 2008. Koulutusohjelmassa opiskeli eri alan ammatillisia asiantuntijoita, jotka olivat työskennelleet kuntoutustyön eri sektoreilla. Opiskelijoilla oli esimerkiksi fysioterapeutin, sairaanhoitajan, toimintaterapeutin tai sosionomin tutkinto ja työkokemusta. Moniammatillinen ryhmä antoi hyvät mahdollisuudet kuntoutuksen laaja-alaiselle tarkastelulle koulutuksessa.

Ulla Jämsän tutkimuksen [6] mukaan kuntoutuksen koulutusohjelma tuotti kuntoutuksen työelämää uudistavaa osaamista ja arkipäivän innovaatiotoimintaa. Opiskelijat saivat valmiuksia uudistaa ja kehittää kuntoutuksen palveluprosesseja ja toimintatapoja verkostoyhteistyössä. Opiskelijoiden kehittämistehtävissä oppijoina olivat opiskelijoiden lisäksi myös opiskelijoiden työyhteisöt (vrt. [7]).

Kehittämistehtävät kohdistuivat kuntoutuksen eri sektoreille. Tutkimuksessa oli mukana valtakunnallinen kuntoutuksen asiantuntijayritys, alueellinen apuvälinekeskus, erityisammattioppilaitos, kehitysvammaisten palvelukoti ja mielenterveyskuntoutusyksikkö. Kuntoutuksen koulutusohjelmaan hakeutui opiskelijoita, joilla oli tavoitteena oman ammatillisen kehittymisen ja uralla etenemisen lisäksi saada osaamista kuntoutustyön toimintatapojen kehittämiseen. He odottivat koulutukselta teoreettista syventävää tietoa ja kehittämiseen käytännön työvälineitä. Tavoitteena oli tuottaa omassa työssä asiakaslähtöisiä, oikea-aikaisia ja oikein kohdennettuja kuntoutuspalveluja. Opiskelijoiden kehittämistehtävien tavoitteissa näkyi kuntoutuksen olennainen haaste – asiakkaan aito osallisuus kuntoutusprosessissa. Kaikissa työyhteisöissä lähdettiin kehittämään asiakaslähtoisempää kuntoutusta. Kehittämistehtävien tavoitteet olivat linjassa kuntoutuksen globaalien kehittämistarpeiden kanssa, mikä oli olennaista koulutuksen ja työelämäyhteyden näkökulmasta (vrt. [8]).

Koulutuksessa korostui yhteisöllinen ja tutkimuksellinen oppiminen ja kehittäminen. Opiskelu tapahtui asiantuntijayhteistyössä, johon kuului moniammatillinen opiskelijaryhmä, oma työyhteisö ja ammattikorkeakoulun opettajat. Keskeinen asema oppimisessa oli moniammatillisella opiskelijaryhmällä, joka yhdisti kuntoutuksen eri ammattiryhmiä saman kohteen äärellä tarkastelemaan asioita aikaisempaa laajemmasta näkökulmasta. Opiskelijaryhmä toimi myös vertaisryhmänä, jossa saattoi harjoitella moniammatillista yhteistyötä, viestintää ja vuorovaikutusta.

Opiskelijoiden kehittämistehtävissä onnistuttiin yhdistämään tutkimukselliset asetelmat, kuntoutukseen liittyvä teoreettinen tieto ja käytännön osaaminen. Tämä toteutui opiskelijajohtoisella toimintamallilla, jossa opiskelija oli aktiivinen toimija. Opiskelijalla oli iso vastuu kehittämistehtävän käynnistämisessä ja toteutuksessa. Opettajat toimivat ohjaajina ja työyhteisö oli mukana kehittämisessä. Kehittämisprosessien aikana tuli esille, että opiskelijat ja työyhteisön jäsenet olisivat halunneet hyödyntää kehittämisessä enemmän opettajan asiantuntijuutta. Kuntoutuksen teoreettisten lähtökohtien ja kehittämiseen liittyvien periaatteiden läpikäyminen hankkeen alussa olisi selkeyttänyt kehittämiseen osallistuvien tahojen rooleja ja jäsentänyt kehittämistyötä teoreettisesti. Opiskelijat toivat kuitenkin esille opettajien korkeatasoisen asiantuntijuuden sekä kuntoutuksessa että kehittämisessä, ja he korostivat kuntoutuksen substanssiosaamisen tärkeyttä. Järvikosken ja Härkäpään [9] mukaan kuntoutuksen kehittäminen edellyttää juuri laajaa ja syvällistä teoreettista tietoa.

Teoreettiseen tietoon pohjautuvalla tutkimuksellisella kehittämisellä työyhteisöt rakensivat yhteistä viitekehystä. Työyhteisöissä arvioitiin toimintaa, yhdenmukaistettiin käytäntöjä ja kehitettiin työmenetelmiä. Kaikissa työyhteisöissä viitekehys rakentui asiakaslähtöisyyden periaatteelle, joka vahvisti jo aikaisempaa

asiakaslähtöistä toimintaa yhä asiakasta osallistavammaksi. Työntekijät jakoivat keskenään näkemyksiään ja ideoita, ratkaisivat yhdessä ongelmia ja saivat toisiltaan palautetta. Työntekijöiden osallisuus kehittämisessä ja yhteinen asioiden jakaminen lisäsi osallistujien työhyvinvointia. Työntekijät kokivat oman ammatillisen kehittymisen vaikuttaneen positiivisesti työssä jaksamiseen ja kohottaneen ammatti-identiteettiä. Lisäksi yhteinen kehittäminen lisäsi palvelujen kustannusvaikuttavuutta.

Opiskelijat onnistuivat osallistavan kehittämisen toteutuksessa. Kehittämistehtävien tarpeet tulivat arjen käytännön haasteista. Tällaisella työelämälähtöisellä kehittämisellä voidaan linjata ja hallita työtoiminnan muutosta [10]. Kuntoutuksen työelämä tarvitsee uudenlaista horisontaalista asiantuntijuutta, koska palveluiden kehittämisessä tarvitaan monialaisuutta ja moniammatillisuutta. Kuntoutuksen koulutusohjelmassa opiskelijat saivat vahvan teoreettisen pohjan kuntoutuksesta ja kehittämisestä, kokemuksen kehittämishankkeen johtamisesta ja yhteisöllisen kehittämisen perustan.

Lopuksi

Opiskelijat ja työntekijät olivat innostuneita uuden oppimisen äärellä. Opiskelijat kertoivat, kuinka heidän näkemyksensä kuntoutuksesta ja sen kehittämistarpeista oli laajentunut. Opiskelijat kokivat kuitenkin ajoittain oman roolinsa ristiriitaisena olleensa opiskelijana, työntekijänä ja kehittäjänä. Ammattikorkeakoulun ja työelämän yhteistyö näyttäytyi ajoittain koulumaiselta, jossa korostui opiskelijan aktiivinen rooli ja opettaja toimi taustalla ohjaajana. Opettajan roolia tulisikin vahvistaa heti kehittämistehtävän aloituksessa. Tämä voi edistää työyhteisön sitoutumista kehittämiseen ja auttaa kytkemään kehittäminen kuntoutuksen teoreettisiin lähtökohtiin. Lisäksi opettajan asiantuntijuutta tulee käyttää kehittämisprosessin ja -tulosten arvioinnissa. Opettajan asiantuntijuus alan substanssi- että kehittämisosaamisessa antaisi hyvän mahdollisuuden yhteisölliseen käsitteellistämiseen ja dialogiin ja kehittäisi rajoja ylittävää yhteistyötä työelämän kanssa.

Arja Veijola antoi persoonallaan ja osaamisellaan sisällön kuntoutuksen ylemmälle amk-koulutukselle. Hän jaksoi väsymättä puhua kuntoutuksen merkityksestä yhteiskunnassa, ja oli myös ahkera tutkimukseen ja näyttöön perustuvan kuntoutuksen kehittämisen puolestapuhuja. Tämä näkyi koulutuksen sisällössä ja toteutuksessa. Arja oli rohkea ja innovatiivinen haastamaan opettajan ammatillisen osaamisen ja kehittämään opettajan työssä uusia pedagogisia ratkaisuja, jotta ammattikorkeakoulu voisi vastata jatkuvassa muutoksessa olevan työelämän haasteisiin [11].

Arja oli innostava ja joustava yhteistyökumppani, jonka kanssa käydyt lukuisat mielenkiintoiset ja rakentavat keskustelut kuntoutuksen kehittämisestä vaikuttivat ratkaisevasti niin väitöskirjatutkijaan kuin lukuisiin muihinkin yhteistyökumppaneihin.

"Kouluttajan näkökulmasta tämä merkitsee kiinteää yhteistyötä – paitsi oman alueen – myös valtakunnallisten tutkimus- ja kehittämisryhmien kanssa sekä jatkuvaa sosiaali- ja terveysalalle laadittujen hyvien käytäntöjen arviointia ja suositusten seuraamista. Koulutuksessa ei ole varaa opettaa vanhoja toimintakäytäntöjä, joiden vaikuttavuutta ei ole arvioitu." [11]

Lähteet

1. [^](http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141129)Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista 1129/2014, §5. Hakupäivä 11.10.2016.
2. [^](https://www.tekes.fi/globalassets/julkaisut/r53-teksti-iii-korjattu-final.pdf)Ramstad, E. & Alasoini, T. (toim.) 2007. Työelämän tutkimusavusteinen kehittäminen Suomessa. Lähestymistapoja, menetelmiä, kokemuksia, tulevaisuuden haasteita. Tykes, Helsinki. Hakupäivä 10.10.2016.
3. [^](http://karvi.fi/app/uploads/2014/09/KKA_1611.pdf)Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere: Tampere University Press.
4. [^](http://karvi.fi/app/uploads/2014/09/KKA_1611.pdf)Maassen, P., Spaapen, J., Kallioinen, O., Keränen, P., Penttinen, M., Wiedenhofer, R. & Kajaste, M. 2011. Evaluation of research, development and innovation activities of Finnish universities of applied sciences: A Preliminary Report. The Finnish Higher Education Evaluation Council FINHEEC. Publications of the Finnish higher education evaluation council 16. Hakupäivä 10.10.2016.

5. [^] Koivunen, K., Heikka, H. & Gallén, T. 2015. Tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminta sulautuu oppimiseen master-koulutuksessa. Teoksessa L. Kiviniemi, K. Koivisto & K. Koivunen (toim.) Yhteistyössä koulutusta, työelämää ja aluetta kehittämässä. ePooki. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 29. Hakupäivä 10.10.2016.
<http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2015102615055>.
6. ^{^ ab} Jämsä, U. 2014. Kuntoutuksen muutosagentit. Tutkimus työelämälähtöisestä oppimisesta ylemmässä ammattikorkeakoulutuksessa. Väitöskirja. Oulun yliopisto, Lääketieteellinen tiedekunta. Acta Universitatis Ouluensis D 1252. Hakupäivä 10.10.2016.
<http://urn.fi/urn:isbn:9789526204987>
7. [^] Engeström, Y. 2002 Kehittävä työntutkimus. Perusteita, tuloksia ja haasteita. Helsinki: Edita Prima.
8. [^] Siira, H. & Veijola, A. 2009. Opinnäytetyön ideoinnin ja suunnittelun työelämäyhteys. Teoksessa L. Viinamäki (toim.) Sosionomilta eivät hommat lopu. Ammattikäytäntöjen kehittäminen haasteena sosionomi AMK-tutkinnoissa. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun julkaisuja A: Raportteja ja tutkimuksia 1, 142–156. Hakupäivä 10.10.2016.
http://www3.token.fi/kirjasto/tiedostot/viinamaki_A_1_2009.pdf
9. [^] Järvikoski, A. & Härkäpää, K. 2011. Kuntoutuksen perusteet. Näkökulmia kuntoutukseen ja kuntoutustieteeseen. Helsinki: WSOYpro.
10. [^] Vataja, K. 2012. Kehittyvä työyhteisö. Itsearvioinnin tukeminen työyhteisön kehittämisessä kunnallisessa sosiaalitoimessa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Tutkimus 86. Väitöskirja. Vaasan yliopisto, Filosofinen tiedekunta. Hakupäivä 10.10.2016.
<http://thl32-kk.lib.helsinki.fi/bitstream/handle/10024/90859...>
11. ^{^ ab} Honkanen, H. & Veijola, A. 2015. Sosiaali- ja terveysalan koulutuksen yhteiskuntavastuu. UAS-journal 1. Hakupäivä 10.10.2016.
https://arkisto.uasjournal.fi/uasjournal_2015-1/honkanen.html